

KIS-867 – Kudennoù an droerion (II) ¹

(GC ha GE – 14-23 02 06)

Gl. *déterminé*

[GE – 14 02 06] Tro hon eus bet da studiañ Gl. *déterminer* hag e zevedoù en o c’hemeradurioù resis, prederouriel ha skiantel ². En testennoù skrivet en ur yezh laosk e ro an aozerion, skiantourion alies, da Gl. *déterminé* ur ster hor boa a-vec’h meneget e KIS-140. Kemeromp da skouer ar bommañ a lenner en ur geriadur a Hinouriezh :

“Quantité maximale de pluie qu’un sol déterminé peut absorber dans des conditions déterminées.”

Mar klasker mont d’an div reveziadenn-se eus Gl. *déterminé* dre an despizadurioù ezrevellet en notenn eus 1974, e stader n’emañ ganto :

nag ar ster e-keñver anaout evel da skouer er frazennoù :

“Méthode utilisée pour **déterminer** le poids volumique des solides”

[*Hentenn arveret evit **savelañ** pouezder ec’honol ar sonnennoù*]

“L’oxygène et l’hydrogène se combinent selon des proportions **déterminées**”

[*Kediañ a ra an hidrogen hag an oksigen diouzh kenfeurioù **savelek***],

nag ar ster e-keñver devoudañ evel er frazennoù :

“La pluie **détermine** l’inondation”

[*Ar glav a **zevoud** an dour beuz*]

“La vie publique **détermine** la vie privée”

[*Ar vuhez foran a **zesavel** ar vuhez prevez*],

nag ar ster e-keñver mennout, evel er frazenn :

“Notre âme a toujours une raison qui la **détermine**”

[***Deboellet** e vez bepred disentezioù hon ene*],

---

¹ Sl. KIS-701 – Kudennoù bihan an droerion, La-14 43-57.

² Sl. KIS-140 – Gl. **déterminer**, **déterminisme**, La-06 86-95.

nag ar sterioù deveret, evel er frazennoù-mañ :

“Un homme **déterminé** sait où il va”

[Un den **ratozhi**ek a oar da belec’h ez a],

“Je viens vous voir pour une raison **déterminée**”

[Dont a ran d’ho kwelout dre un abeg **resis**]

“Le substantif est **déterminé** par l’adjectif”

[**Destiet** eo ar pennanv gant an adanv³].

Kemeradur Gl. *déterminé* en arroud tennet eus geriadur an Hinouriezh zo hini ar reveziadenn gentañ a gaver er frazenn roet e KIS-140⁴ evel skouer “ur ster gwan tre” :

“Une personne **déterminée** doit, à une date *déterminée*, rembourser une somme *déterminée*”,

ha troet :

“Un den **lavaret** a zle, d’un deiziad *merket*, dastalañ ur yalc’had *divizet*.”

Ar frazenn a c’haller enta treiñ e meur a zoare :

“*Kementad glav uc’hek a c’hell ur priad lavaret euvriñ en aozioù lavaret.*”

“*Kementad glav uc’hek a c’hell ar priad-mañ priad euvriñ en aozioù-mañ aozioù.*”

“*Kementad glav uc’hek a c’hell ur priad euvriñ en aozioù ’zo.*”

“*Kementad glav uc’hek a c’hell ar priadoù euvriñ hervez an aozioù.*”

Notomp e reer e galleg gant troiennoù damgevatal :

*Quantité maximale de pluie qu’un sol **particulier** peut absorber dans des conditions **données***

a drofemp kenkoulz all :

*Kementad glav uc’hek a c’hell ur priad **dibarek** euvriñ en aozioù roet.*

Gant hevelep savadurioù e talvez arver an amspisted da araezad hollekaat. Pa zegouezh an hollekaat skiantel gant e bal, eleze gant dezgeriañ ur saveleñn, e tilez al lavar pep amspisted, ez erlec’h termenou goubarel spis ouzh an termenou louereñ amspis bet arveret e-kerz an imbourc’h. Evit skoueraat, brastresomp dehentadur ar fizikour o studiañ anadenn birviñ al liñvennoù. Goude sevel diwar arselliñ an dezrevell amspis-mañ :

³ Sl. La-16 216-217.

⁴ Sl. La-06 90-91.

Ul liñvenn lavaret a verv en ur gwrezverk lavaret dindan un aerwask roet e c’houlaka, diwar anren ha spisaat e lavar, danvez ur saveleñ :

Ul liñvenn a verv en ur gwrezverk savelek dindan un aerwask savelek

hag en diwezh, goude arnodin ha gwiriañ, ez ergan un dezgeriad spis :

An dour a verv er gwrezverk a 100°C dindan an aerwask reol.

Stekiñ a reomp aze ouzh arc’hwel an amspis⁵ e furmidigezh lavar an devezout prederel ha skiantel, evel treizher adalek par an haezelion⁶ kantouez-adus, dezho spisted an ergorennoù louet unveziat, betek par ar mezelion ergrafadus (jedoniekadus), dezho spisted an ergorennoù goubarel hollveziat.

Gl. *intérieur*, Sz. *indoor*

En Hinouriezh e respizer an termen Gl. **climat intérieur**, Sz. **indoor climate** evel henn :

“Conditions atmosphériques à l’intérieur des maisons, ateliers et autres bâtiments.”

Gl. *intérieur*, Sz. *indoor* n’eus a-dal dezho kevatal brezhonek bastus ebet. E VALL. e lenner :

“**intérieur**, maison, foyer *kêr*, *oaled* f. *tiegez* m. ; travaux d’— *labouriou an ti* (opposé à *labouriou a-ziavaez, a-vaez*) ; (femme) d’— *a di*.”

[GC – 16 02 06] Loc’het on diwar keal an *to* (Gl. *toit*, Sz. *roof*) ha kinniget Br. *dando* aa. Evit sevel an termen Br. *hinad dando*.

[GE – 21 02 06] Seul heverkoc’h eo da ginnigadenn ma adkavez hep gouzout dit ar c’herienn luniet e kembraeg en 19^t kantved :

“**tan (dan) do** : *indoor(s)*. 1839” (GPC 3512).

Degouezhout a reomp enta gant an despizadur :

“**hinad dando**. *Doareoù hinel an aergelc’h e-barzh an tiez, al labourvaoù hag an adeiladoù all.*”

⁵ A-zivout an *amspis* er C’hramadeg hag er Brederouriezh, sl. La-14 81 hh. ; La-15 284 hh. ; La-16 250 hh.

⁶ A-zivout an haezelion hag ar mezelion, sl. La-10 411, 442.

Arveradus e ve ivez *dando* evel pennanv gourel.

Gl. *dans un rayon (de)*

[GE – 16 02 06] An araogenn gevneuziat Gl. *dans un rayon (de)* n'eus bet kinniget kevatal dik ebet dezhi e brezhoneg. Un denesadenn ne voe ken ar c'herienn bet kinniget gant VALL. :

“**rayon**, dans un — (de deux lieues) *war-hed (diou leo) tro-dro.*”

Dec'heriañ a ra daou eus an tri c'heal bezant en araogenn c'hallek :
¹| pellder, ²| diouzh ur poent, ³| dre an holl roudoù, nemet e sav ur skoilh ouzh an arver gant dastammadur ar c'herienn.

Kinnig a ran adkemer elfennadur kealel VALLÉE, erlec'hiañ ar rakger *am-* ouzh an adverb *tro dro* ha disoc'h gant *amhedad*, a intentan evel "an egorad tro dro dindan an hed-mañ hed" (soñjet 'm boa da gentañ en *amgant(ad)*, met diaezet oan gant arverioù buhezel ar ger-mañ). Evel henn e trofen ar mellad eus geriadur an Hinouriezh ma kaver an araogenn :

“**céraunomètre**, *compteur d'éclairs*. Instrument utilisé pour compter le nombre de décharges orageuses dans un rayon donné.”

“**keraonometr**, *konter luc'hed*. Ardivink arveret evit kontañ an disvec'hiadoù arnev en un *amhedad lavaret.*”

Gl. *hypothétique, fictif, idéal, formel, théorique*

[GE – 17 01 06] Lenn a ran ar mellad-mañ e geriadur a 'n Hinouriezh :

climat planétaire hypothétique. Climat hypothétique qui existerait sur un globe terrestre lisse, recouvert uniformément de terres ou de mers.

Emaomp dirak un tun eus an imbourc'h skiantel, anezhañ dizoublañ an ergorenn a studier : diwar drevnad an daveadurioù savelet dre he arselliñ, sevel un eil ergorenn, an derc'henn vezoniel⁷ anezhi ; hevelep ergorenn *derc'hek*⁸, pe *analogon*, pe c'hoazh *delvan*⁹, a ro tro da zigej daveadurioù nevez a amprouer dre o arloañ ouzh an ergorenn *werc'hek* ; talvout a ra an

⁷ Sl. GSTL §§ 2377-2388.

⁸ Sl. La-09 442

⁹ Sl. La-09 49-51, 358 ; La-10 275

delvanoù da zarvanañ¹⁰ arc'hwelerezh an ergorennoù studiet ha rakwelout o monedigezh da zont.

Liested an adanvioù gallek arveret evit merkañ e komzer eus un delvan ha n'eo ket eus an dra a c'haller evel just lakaat a-dal dezhi un teskad kevatal a adanvioù brezhonek : *arlakadel*, *neuziat*, *furmel*, *darvanet*, h.a. An termen kevazasañ eo *derc'hek* ; lakaat a ra a-wel ar geveneped etre an *derc'hennou* hag ar *gwerc'hennou*, etre an ergorennoù *derc'hek* ha *gwerc'hek* ; merkañ a ra dreist-holl ez eo an delvan frouezh an *derc'hañ*, ha kevenebiñ *gwerc'h* an dra buket outañ dre an *arselliñ* ha *derc'h* an delvan danzeet gant an devezout. Alese an droidigezh a alian d'ober :

Aerred derc'hek war ur blanedenn a vije dezhi ur gorre unvan ha levn.

Gl. *prévision*

[GE – 18 02 06] Ar mellad-mañ :

carte (d'analyse) prévue pe **carte de prévision**, Sz. **prognostic chart** pe **forecast chart**. Carte sur laquelle sont représentés graphiquement, en vue d'une prévision, un ou plusieurs éléments météorologiques déterminés, pour un laps de temps donné et une partie d'espace aérien donnée

a ginnigez treiñ :

kartenn diawelet. *Kartenn ma vez kevreget, e sell un diawelad, un pe lies elfenn hinouriel savelet, evit un taluad lavaret hag ur rann lavaret eus an aeregor.*

Da 'm meno eo gwell loc'hañ diwar ar saozneg hag ober gant un deverad diwar *erdebiñ*.

A du 'rall :

diawel- a verk an dazont evel un dremmwel dispis, sk. : *diaweladoù an nevid* ;

rakwel- a verk devoudoù spisoc'h hag alies a gennot un amkan, sk. : *an OPEP a rakwel kresk priz an tireoul* ;

raksell- a verk un heuliad rekis, sk. : *al lezenn a raksell an handal-mañ handal* ;

---

¹⁰ Sl. GSTL §§ 3905-3910

dervant- a verk an dedroadurioù da zont en un diarsell ledan ha war hir dermen, sk. : *an dervantourion a zewerzh da Xmilmilion poblañs ar bed e 2050* ;

Nes da *dervant-* emañ *erdeb-* a dalvez "rakwelout dre zezren en un amgant anavezet", sk. : *ar mezeg a erdeb ar pare dindan ur sizhunvezh ; an hinour a erdeb amzer vrav war Vreizh warc'hoazh.*

Setu an droidigezh a ginnigfen :

kartenn erdebat pe kartenn erdebadel *Kartenn* ma vez kevreget, *e sell un erdebad*, un *pe lies elfenn hinouriel roet*, *evit un taluad divizet hag ur rann divizet eus an aeregor.*

Gl. *synchrone*

[GE – 19 02 06] Klaskomp spisaat ster Gl. *synchrone* er mellad-mañ :

carte prévue synchrone, Sz. **composite prognostic chart**, **composite forecast chart**. 1. Carte prévue décrivant la situation météorologique en un point quelconque de la route au moment où l'aéronef atteindra ce point. 2. Représentation, sur une même carte, de prévisions émises par des sources différentes, habituellement pour des régions adjacentes.

Dav eo da gentañ ezrevellañ skalfad kemeradurioù an termen gallek :

a) a-zivout un anadenn, o c'hoarvezout a vareadoù ingal, eleze a zo an un pad etre div c'hoarvezadenn anezhi, sk. : momedadur un eurier ; hv. : *isochrone*, *périodique*, Br. *trovezhiek* ;

b) a-zivout div pe lies anadenn, dezho an un trovezh, sk. : momedadurioù daou eurier o tosañ d'an eilenn, na pa gendegouezhfe pe get o zosadoù, Br. *untrovezh*, *untalm* ;

c) a-zivout div pe lies anadenn, dezho an un trovezh hag o c'hoarvezout d'an un predoù, sk. : momedadurioù daou eurier o kendegouezhout o zosadoù ; Br. *untos* ;

d) a-zivout daou pe lies darvoud o c'hoarvezout d'an un pred ; sk. : tremen un nijerez ha deroù un arnev ; a-zivout daou arvez eus ur yezh bezant en hevelep amzer (en dro-mañ diwezhañ e reer kentoc'h gant *synchrone*, kvn. : *diachronique*) ; Br. *kevadeg* ;

e) er Stlenneg, er mediaoù, a-zivout daou avead pe daou argerzh a redier da arc'hwelañ a-gevret hervez keñverioù 'zo a bredelezh ; Br. *goubred*¹¹.

Er rann 1. a 'r mellad a-zioc'h ez eus anv eus c'hoarvezadur div blegenn en un lec'h ha d'an un pred : stad an amzer ha degouezhadenn an aerlestr. Emañ enta Gl. *synchrone* er c'hemeradur d). He zreiñ a rafen :

kartenn erdebadoù kevadeg. 1. *Kartenn erdebet o teskrivañ stad an amzer e kement poent 'zo eus hent un aerlestr d'ar pred ma tegouezho ennañ.*

Er rann 2. ez eus anv eus stad an amzer e lies lec'h d'an un pred :

2. *Gwreadur war an un kartenn eus erdebadoù hinouriel o tont a lies mammenn d'an un pred evit toleadoù keñfin peurliesañ.*

Gl. *sous l'action de*

[GE – 20 02 06] Pe araogenn da arverañ dirak *gwered* evit luniañ kevatal brezhonek an araogenn gevneuziat Gl. *sous l'action de* ?

Ur spisadur emsavus d'an devezout eo lakaat kemm etre daou zegouezh, hervez ma 'z eo arloet ar gwered ouzh un ergorenn alvezel pe ouzh un ergorenn vevedel :

~ pa vez anv a wered war an alvez, eleze pa van ar gwered en amgant ar savelegezh, ober gant *dre* pe *dindan*, sk. *skornidigezh an dour dre / dindan wered ar yenañ* ;

~ pa vez anv a wered war ar bev, eleze pa vez parennoù ansavelek o kemer perzh, ober gant *diwar*, sk. : *goañvennoù diwar wered ar yenijenn.*

Ur c'hemm heñvel 'm eus kinniget lakaat etre ar c'hemeradurioù eus Gl. *réaction*, hervez ma 'z eo an dastaol a natur alvezel, bevedel pe realel, sk. :
 réaction chimique, *dazgwered kimiek* ;
 réaction allergique, *erwezh allergek* ;
 réaction du sujet chaque fois qu'il se trouve dans une situation traumatique, *erwezhiad ar gouzrec'h bewech ma vez en ur blegenn daraezek* ;
 réaction de terreur, *ersav a spont*¹².

Br. *-i- pe -Ø- ?*

¹¹ SI. GSTL §§ 4052-4058 ; GEME 213.

¹² Bommoù tennet eus GEVE.ms. ha GBLF.

[GE – 14 02 06] *klorofluorokarbonioù* pe *klorofluorokarbonoù* ? E gwir e kaver an daou liester *-(on)où* hag *-(on)ioù* : *kalonoù, kartonoù, kartouronoù, levezonoù, pignonoù, kondonioù, pardonioù* ; tuet e ven da lakaat klotañ furm al liester gant hini an deveradoù verboù pe adanvioù dre *-ek* : *bonioù–boniek, kalonoù–kalonek, levezon–levezonañ* (met *pardonañ, pardoniñ...*) ; e gwir, ur santimant eo kentoc’h eget danvez ur reolenn...

[GC – 21 02 06] A-zivout *-où* ha *-ioù*, e tegasan ur gudennig : eus ar pao. *luniañ* e teverer *luniad, luniadur*, h.a. Perak ket : Gl. **climatographie**, Br. **hinlunijerezh* g. kentoc’h eget *hinlunerezh* ?

[GE – 23 02 06] Tro hon eus bet c’hoazh da dennañ an evezh war an div steudad deveradoù, an eil re dre *-i-*, ar re all hep *-i-*, kemm er skrivadur o verkañ ur c’hemm ster, sk. : *reizhad* ha *reizhiad*¹³. Evel just, ez eus eno un doare risklus da luniañ gerioù ha ne zleer e arverañ nemet e degouezhioù dibaot. Gant amoueliadezh e tleer kemer skouer diwar ar *gerlunier* a ginnigas *skinluner* !¹⁴ Ur bevez eo hevelep tun, n’eo ket ur benveg.

an douor en nac’hañ

[GC – 21 02 06] E kentelioù *Kelc’h Debauvais*¹⁵ e lakaer ar raganv gour klokaenn goude an douor er yaññ : *lez me, lez eñ, lez hi, lez ni, lez int*.

¹³ Sl. La-15 238-242, ma venegan an daouadoù *gwarañ / gwariañ, bozañ / boziañ, prizañ / priziañ, reoliñ / reoliañ, (e)steuziñ / steuziñ*. Skouerioù all da ouzhpennañ : *bonad / boniad, gwazhenn / gwazhienn, oberad / oberiad, parzhad / parzhiad, savad / saviad, troenn / troienn*. Sl. ivez La-15 246 ma arzaelen, re rust marteze, an nevezc’her Br. *reizhiad* bet luniet e 1963 dre soliañ war GMB 367 : “REIZIA, *reizzia, reisia* régler, mettre en ordre, ranger, réduire à la raison [...] Pel.” (Bezot pe vezot, e hañval *reizhiad* bezañ degemeret hiziv, ent kefridiel zoken : er sizhun-mañ p’edon o pourmen en dro da adeiladoù ar C’huzul meur e Kemper e ’m eus spurmantet ar panneloù bras divyezhek, an div yezh skrivet gant arouezennoù heñvel, a zo war an adrannoù ; anvad hir ha kemplezh unan eus an adrannoù oa ennañ ar ger *reizhiadoù* ha n’ouzon mui pe c’herioù arnevez all.)

¹⁴ Sl. La-09 43. E kembraeg evel e brezhoneg ez eo paot an daouadoù dibennoù dre *-i-* ha hep *-i-* : *llunio* ha *lluno* da skouer dres. War a hañval avat, tremoriz n’o deus ket trestummet diwarno.

¹⁵ *Brezhoneg eil bloavezh*, Preder 168-169 39-41

Ma ! Penaos lakaat seurt skouerioù en nac'hañ : **na 'm lez ket* (diouzh patrom ar *Bater* : *n'hon lez(it) ket*) ?

[GE – 23 02 06] Divoas ganimp arverañ an diazel¹⁶ da glokaenn amkan goude an douor en nac'hañ : *na lez me ket* (diwar-benn lec'h *ket*, sl. GIBR 1494 : “Qu.p.32 *na dibrit i quet oll*”). Ne vimp ni ket debret holl avat mar lavaromp : *na 'm lez ket*. Er yaiñ neoazh ez eo gwell ober gant : *lez me, digarez me*¹⁷.

---

¹⁶ Sl. La-13 77-78.

¹⁷ R. HEMON, goude ma tegemere ar savadur klasel (gwenedek) er yaiñ, a gile rak an arver anezhañ en nac'hañ : “À l'impératif et seulement à la forme affirmative, le pronom sujet peut s'employer (après le verbe) au lieu du pronom complément direct : **leziñ me** (laissez-moi) au lieu de **va leziñ**”, *Grammaire Bretonne*, 1970, 28.